

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Кафедра ПСИХОЛОГІЇ

На правах рукопису

ШЕНКЛЯН СВІТЛАНА ВЯЧЕСЛАВІВНА

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Спеціальність 053 Психологія
(код) (назва спеціальності)

Освітня програма Психологія
(назва)

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра

Науковий керівник:
**Чердніченко Олексій
Миколайович,**
кандидат економічних наук

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол засідання кафедри

№ 6 від 01.02.2022

Завідувач кафедри

 Людмила ПРІСНЯКОВА
(підпис) (І'мя, ПРІЗВИЩЕ)

Дніпро, 2022

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Кафедра	психології
Освітній ступінь	бакалавр
Спеціальність	053 психологія
Освітня програма	психологія

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач
кафедри психології
Людмила ПРІСНЯКОВА

(підпис)

«10».лютого.2022 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

ШЕНКЛЯН СВІТЛАНА ВЯЧЕСЛАВІВНА

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

1. Тема роботи "Розвиток креативності дітей старшого дошкільного віку".

2. Науковий керівник кандидат економічних наук, доцент

Чередніченко Олексій Миколайович.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи на кафедру 14.02.2022р

4. Мета кваліфікаційної Визначення психолого-педагогічних умов роботи

розвитку креативності дітей старшого дошкільного віку.

5. Завдання випускної кваліфікаційної роботи

1. Аналіз змісту основних понять, що використовуються в дослідженні

2. Аналіз основних концепцій дослідження креативності.

3. Визначення особливостей розвитку креативності дітей дошкільного віку.

4. Вибір діагностичних процедур з урахуванням вікових особливостей піддослідних

5. Розробка програми занять, спрямованих на розвиток креативності й дошкільного віку.

6. Організація і проведення експерименту, обробка його результатів.

7. Розробка рекомендацій для розвитку креативності дітей старшого дошкільного віку.

6. Консультанти розділів роботи.

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Олексій Миколайович Чередніченко кандидат економічних наук, доцент	28.09.2021	24.10.2021
Теоретичні розділи	Олексій Миколайович Чередніченко кандидат економічних наук, доцент	15.10.2021	27.12.2021
Емпіричні розділи	Олексій Миколайович Чередніченко кандидат економічних наук, доцент	15.10.2021	19.10.2021
Аналіз та практичні рекомендації	Олексій Миколайович Чередніченко кандидат економічних наук, доцент	11.11.2021	11.11.2021
Список використаних літературних	Олексій Миколайович Чередніченко кандидат економічних наук, доцент	15.11.2021	16.11.2021
Підготовка розповіді та презентації	Олексій Миколайович Чередніченко кандидат економічних наук, доцент	20.01.2022	20.01.2022
Подання кваліфікаційної роботи	Олексій Миколайович Чередніченко кандидат економічних наук, доцент	19.02.2022	19.02.2022

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строки виконання етапів проекту(роботи)	Примітка
1	Вступ	Жовтень 2021р.	виконано
2	I Розділ	Листопад 2021р.	виконано
3	II Розділ	Грудень 2021р.	виконано
4	III Розділ	Січень 2022р.	виконано
5	Робота в цілому	Лютий 2022р.	виконано

Науковий керівник

(підпис)

Олексій ЧЕРЕДНІЧЕНКО

Здобувач вищої освіти

(підпис)

Світлана ШЕНКЛЯН

Дата видавання завдання 29.09.2021 р

АНОТАЦІЯ

Шенклян С. В. Розвиток креативності дітей старшого дошкільного віку.

Кваліфікаційна робота магістра на здобуття освітнього ступеня - магістр» за спеціальністю 53 «Психологія». Вищий навчальний приватний :вклад «Дніпровській гуманітарний університет» , Дніпро, 2022.

Кваліфікаційна робота магістра присвячена процесу розвитку креативності дітей старшого дошкільного віку. Розроблена оптимізація розвитку креативності, у результаті цілеспрямованого психологічного впливу на ряд психологічних факторів з використанням програми. Проаналізовано умови, що сприяють розвитку креативності дітей старшого з і'шкільного віку. Проведено діагностику креативності дітей п'ятирічного вm<у, розроблено і впроваджено програму занять з розвитку креативності.

SUMMARY

Shenklyan S. Development of creativity of senior preschool children.

Qualifying work of the master for obtaining the educational degree 'master" in the specialty 53 "Psychology". Higher Educational Private Institution 'Dnipro University for the Humanities", Dnipro, 2022.

The master's thesis is devoted to the process of developing the creativity of senior preschool children. The optimization of creativity development as a result : f purposeful psychological influence on a number of psychological factors with me use of the program is developed. The conditions that promote the development of creativity of senior preschool children are analyzed. The creativity of five- ear-old children has been diagnosed, and a program of creativity development ; lasses has been developed and implemented.

РЕФЕРАТ

Робота присвячена актуальній проблемі розвитку креативності у дітей старшого дошкільного віку.

Об'єкт дослідження: *креативність дітей старшого дошкільного віку.*

Предмет дослідження: *психолого-педагогічні умови розвитку креативності в старшому дошкільному віці.*

Мета дослідження: визначення психолого-педагогічних умов розвитку креативності дітей старшого дошкільного віку.

Гіпотеза дослідження: процес розвитку креативності дітей старшого дошкільного віку може бути оптимізований у результаті цілеспрямованого психологічного впливу на ряд психологічних факторів з використанням програми, яка оптимізує процес розвитку креативності.

Проаналізовано умови, що сприяють розвитку креативності дітей старшого дошкільного віку. Проведено діагностику креативності дітей п'ятирічного віку розроблено і впроваджено програму занять з розвитку креативності. Результати даної роботи підтверджують правильність гіпотези дослідження: процес розвитку креативності дітей старшого дошкільного віку може бути оптимізований у результаті цілеспрямованого психологічного впливу на ряд психологічних факторів з використанням програми, яка оптимізує процес розвитку креативності. Надані рекомендації можуть бути використані вихователями і психологами в корекційній роботі з дітьми дошкільного віку.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, методичних рекомендацій з розвитку креативності, загальних висновків, списку використаної літератури.

Ключові слова: креативність, творче мислення, творча уява, здібності, процес, розвиток, творча особистість.

ЗМІСТ

ВСТУП	11
РОЗДІЛ 1: СПЕЦИФІКА РОБОТИ ПСИХОЛОГА З ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	15
1.1. Загальна характеристика предмету і завдань психологічної служби в системі освіти.....	15
1.2. Специфіка роботи психолога в дитячому саду. Особливості психодіагностики дошкільнят.....	24
1.3. Психологічний і особистісний розвиток дітей старшого дошкільного віку.....	30
1.4. Готовність дошкільника до навчання в школі. Сучасні трактовки проблеми готовності дітей до школи	54
1.5. Проблеми неготовності дітей до школи та шляхи їх подолання...	56
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ КРЕАТИВНОСТІ ТА ЇЇ РОЗВИТКУ.....	61
2.1. Поняття креативності в інтерпретації різних авторів і підходи до її дослідження.....	61
2.2. Розвиток творчого мислення як процесуального аспекту розвитку креативності.....	68
2.3. Розвиток творчої уяви як необхідної складової креативності.....	71
2.4. Особливості розвитку креативності дитини дошкільного віку.....	75
РОЗДІЛ 3. ДІАГНОСТИКА І РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	83
3.1. Діагностика креативності.....	83
3.2. Програма тренінгових занять з розвитку креативності дітей старшого.....	100
ВИСНОВКИ.....	109
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ.....	115

ВСТУП

Завдання виховання людини з творчим складом мислення і креативними здібностями стає соціальною необхідністю в наш час. Адже життя в епоху науково-технічного прогресу стає все більш різноманітним і складним. Воно потребує від людини не шаблонних, звичних дій, а гнучкості мислення, швидкої орієнтації в ситуації і адаптації до нових умов, творчого підходу до розв'язання великих і малих проблем.

Всі культурні цінності, що були накопичені людством – результат творчої діяльності людей. І те, наскільки просунеться вперед людське суспільство в майбутньому, буде визначатися творчим потенціалом підростаючого покоління. Отже розвиток креативності, розкриття творчого потенціалу зростаючої людини стає невідкладною, актуальною проблемою.

Під креативністю в нашому дослідженні ми розуміємо здатність вати незвичайні ідеї, відхилятися від традиційних схем мислення, швидко вирішувати проблемні ситуації. Серед інтелектуальних здібностей креативність виокремлено в особливий тип.

Згідно з А.Маслоу, творча спрямованість особистості є вродженою, але вона втрачається більшістю людей під впливом середовища.

Наукові дослідження сьогодення мають тенденцію до переходу від розробки загальної теорії творчості до знаходження шляхів навчання творчої діяльності, самій проблемі навчання творчості закладена внутрішня розбіжність. Феномен творчості передбачає створення якісно нового, котре раніше не існувало. Не можна навчити тому, що не створено, але можна навчити механізмів його і, сформувати здатність до творчої діяльності, її рушійні мотиви. [80]

Психолого-педагогічні дослідження (Д. Богоявленська, Л. Виготський, А. Жуганов, В. Кан-Калик, Н. Кирилова, В. Краєвський, Ю. Кулюткин, М. Лазарев, Р. Низамов, А. Петровський, В. Смагин, О. Сущенко, П. Шевченко й

дають нам підставу вважати: визначальною якістю творчої особистості є її

творча активність, що розглядається як інтегративна характеристика особистості, у якій, з одного боку, відображені нові глибокі утворення в структурі особистості (творчі потреби, мотиви, прагнення), а, з другого, - знаходять своє вираження **ЯКІСНІ ЗМІНИ В ДІЯЛЬНОСТІ, ЩО стає більш цілеспрямованою, потужною, продуктивною.**

Проблемам креативності присвячували свої праці такі вітчизняні психологи, як - А. Пономарьов [58], Д. Б. Богоявленська [7-9], Р. М. Грановська [18], В. Н. Дт -я-шін [23], Л. Б. Єрмолаєва-Томина [27], В. Н. Козленко [32] та інші. А також за- : гдонні автори Дж. Гілфорд [17], Е. Торранс [69], Де Боно [21], К.Роджерс [61]

Однак багато аспектів креативності та фактори, які впливають на креативність, залишаються мало висвітленими в психолого-педагогічній літераурі.

Проблемою залишається питання: з якого віку варто розвивати творчі здібності дитини. Більшість психологів визначає термін від 1,5 до 5 років. Фізіологічні данні свідчать, що зростання кількості мозкових клітин і анатомічних зв'язків між ними залежить від інтенсивності і різноманітності роботи вже існуючих структур та від стимуляції утворення нових. Це період найбільшої чутливості і пластичності до впливів середовища, а отже - час найширших можливостей до розвитку різноманітних здібностей. Чим більш сприятливі умови для розвитку дитини, тим більш успішно починається цей розвиток. Якщо дозрівання і початок функціонування новоутворень співпадають за часом, то розвиток відбувається легко і прискорено.

Але можливості розвитку здібностей не залишаються незмінними. Якщо дитина не є суб'єктом діяльності, здібності до якої ми прагнемо розвивати, ці я хтивості починають згасати. Отже, з психологічної точки зору, дошкільне дитинСТВО є сенситивним періодом для розвитку творчих здібностей, —гзлнвності: в цьому віці діти надзвичайно допитливі, мають бажання пізнавати навколишній світ. Батьки і вихователі, заохочуючи допитливість дитини, -чаючи її до різних видів діяльності, сприяють

розширенню дитячого досвіду. Накопичення досвіду, знань - необхідна передумова майбутньої творчої : тльності дитини. Крім того, мислення дитини більш вільне, ніж мислення дорослих, не скуте стереотипами, більш незалежне. Дошкільне дитинство є сенситивним періодом для розвитку творчої уяви. Отже, дошкільний вік гте'тасні можливості для розвитку креативності дитини. Від того наскільки використані ці можливості, буде залежати творчий потенціал дорослої

Щоб сформувати творчу особистість у процесі виховання й навчання, вихователь повинен знати особливості розвитку креативності відповідно вихованців, знати сучасні організаційні форми, шляхи й механізми творчої особистості як системи якостей, щоб уміти формувати такі якості у своїх вихованців. Цим і обумовлено вибір теми: «Когнітивні здібнрсті старшого дошкільного віку».

Об 'єкт дослідження: креативність дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження: психолого-педагогічні умови розвитку креативності в старшому дошкільному віці.

Мета дослідження: визначення психолого-педагогічних умов розвитку шості дітей старшого дошкільного віку.

Гіпотеза дослідження: процес розвитку креативності дітей старшого ного віку може бути оптимізований у результаті цілеспрямованого логічного впливу на ряд психологічних факторів з використанням програми, : стимузує процес розвитку креативності.

Відповідно до мети й гіпотези дослідження були поставлені наступні **завдання:**

1. Аналіз змісту основних понять, що використовуються в дослідженні.
2. Аналіз основних концепцій дослідження креативності
3. Визначення особливостей розвитку креативності дітей дошкільного
4. Вибір діагностичних процедур з урахуванням вікових особливостей піддослідних.
5. Розробка програми занять, спрямованих на розвиток креативності й

дошкільного віку.

6. Організація і проведення експерименту, обробка його результатів.

7. Розробка рекомендацій для розвитку креативності дітей старшого віку.

Методи дослідження:

Укості основних і додаткових методів використовувалися:

- теоретичний аналіз літератури з проблем креативності;
- спостереження, бесіда, експеримент;
- обробка результатів експерименту методами математистики;
- якісний аналіз і змістовна інтерпретація результатів.

Практична значимість даного дослідження полягає в можливості стання отриманих результатів у роботі практичних психологів при енні психологічного дослідження і організації занять, спрямованих на _ креативності дітей старшого дошкільного віку. Матеріали роботи бути використані в психолого-педагогічній діяльності, у соціально- турній діяльності при організації виховних заходів з дітьми старшого віку.

База дослідження. Дослідження проводилося на базі дитячого саду №350 м. Дніпра

В експериментальну групу було включено 50 дітей старшого дошкільного Вікова категорія - від 5 до 6 років.

Контрольна група складалася з 15 дітей того ж віку.

ВИСНОВКИ

Найважливішим елементом культури й цивілізації людства є творчість. А передумовою творчості є креативність, що у сучасному світі розцінюється як особистісна здатність до творчості.

На сьогоднішній день існує багато підходів до визначення природи креативності. Тому неможливо привести єдине узагальнююче визначення, що задовольнило в усіх дослідників. Деякі визначення креативності були сформульовані в термінах продукту, результату діяльності; інші - в термінах процесу, особистісних властивостей або необхідних зовнішніх умов. Одні автори підкреслюють, що термін «креативний» застосовний тільки до спеціальних видів, що рідко зустрічаються, здібностей, у той час як інші вважають, що цей термін має на увазі загальну креативну здатність, якою в деякій мірі володіють всі здорові індивіди.

У рамках нашого дослідження ми розглядаємо креативність як комплексно-інтегративну властивість, своєрідну творчу активність особистості, що проявляється в перетворенні дійсності й має гуманістичну спрямованість. При цьому, прояв творчої спрямованості особистості можливі в будь-яких сферах діяльності, а результат творчості може виражатися в різних ситуаціях, засобах, способах діяльності, емоціях і почуттях людини.

Дж. Гилфорд виділив основні параметри креативності:

швидкість - здатність генерувати велику кількість ідей за деяку одиницю

часу;

гнучкість - здатність застосовувати різноманітні стратегії при рішенні проблем, перемикатися з однієї ідеї на іншу;

оригінальність - здатність продуціювати незвичайні, нестандартні, що відрізняються від загальноприйнятї ідеї;

розробленість - здатність детально розробляти виниклі ідеї.

Необхідність створювати умови для розвитку креативності, творчого потенціалу в процесі навчання і виховання очевидна. Адже універсальний потенціал креативності може бути реалізований як на шляхах творення, так і на шляхах руйнування. От чому так важливо цілеспрямовано розвивати творчі здібності дитини дошкільного віку.

Аналіз наукової психологічної літератури показав, що на розвиток креативності впливають дві групи взаємообумовлених факторів: зовнішніх і внутрішніх.

Перші обумовлені наявністю взаємозв'язку креативності як властивості особистості із середовищем, а також впливом індивідуальних особливостей людей, з якими індивід вступає в контакт. Інші обумовлені потребами, інтересами, індивідуально-психологічними особливостями особистості.

Експериментальна частина дослідження показала, що процес розвитку креативності особистості може бути оптимізований у результаті цілеспрямованого психологічного впливу й навчання.

Дошкільний вік має широкі можливості до розвитку творчих здібностей, креативності. Їх успішний розвиток можливий лише при створенні певних умов, що сприяють формуванню і розвитку творчої уяви, творчого мислення, якостей творчої особистості. До цих умов можна віднести наступне:

Ранній фізичний та інтелектуальний розвиток дитини;

Створення середовища, що сприяє розвитку дитини і забезпечує її випереджаючий розвиток;

Самостійний розв'язок дитиною завдань, які вимагають максимальної напруги її можливостей;

Надання дитині свободи вибору діяльності, чергуванні занять, тривалості заняття однією справою;

Розумна, доброзичлива допомога (але не підказка) дорослих;

Комфортна психологічна обстановка, заохочення дорослими прагнення дитини до творчості.

Це необхідні умови творчого розвитку дитини, але не достатні.

1. Потрібні також спеціальні заняття, спрямовані на розвиток творчої уяви, творчого мислення дитини.

2. На заняттях з малювання, музики, розвитку мовлення надавати гцтям завдання творчого характеру.

3. Використовувати спеціальні ігри для розвитку уяви дітей та впроваджуючи управління дорослими сюжетно-рольовими іграми.

4. Необхідною є просвітницька робота психолога з вихователями і їатьками, яка включає роз'яснення засобів і способів розвитку креативності щтини та її значення для майбутнього дитини.

Дослідження показало, що розвитку креативності сприяють: нестандартні авдання; комбінаторні завдання; завдання на кмітливість, логіку, з елементами юслідження; евристичні завдання; проблемні ситуації; завдання творчого арактеру. Розвитку креативності також сприяють різні види завдань на здатність псувати власні гіпотези, створення нових образів і понять, власного соціативного ряду, здатність до переносу знань і умінь у нову ситуацію еребороти інерцію мислення

Результати даної роботи підтверджують правильність гіпотези дослідження: процес розвитку креативності дітей старшого дошкільного віку може бути оптимізований у результаті цілеспрямованого психологічного впливу на ряд психологічних факторів з використанням програми, яка оптимізує процес озвитку креативності.

Надані рекомендації можуть бути використані вихователями і психологами в олекційній роботі з дітьми дошкільного віку.